

POSTANOWIENIE

Dnia 22 lipca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera

w sprawie z powództwa F. D.
przeciwko S. Spółce Akcyjnej w B.
o rekompensatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 22 lipca 2021 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych w K.
z dnia 8 maja 2020 r., sygn. akt XI Pa (...),

- 1. odrzuca skargę kasacyjną;**
- 2. zasądza od strony pozwanej na rzecz powódki kwotę 675 (sześćset siedemdziesiąt pięć) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w K., wyrokiem z 8 maja 2020 r., oddalił apelację pozwanej S. S.A. w B. od wyroku Sądu Rejonowego w B. z 13 stycznia 2020 r., którym Sąd pierwszej instancji zasądził od pozwanej S. S.A. w B. na rzecz powódki F. D. kwotę 10.000 zł jako rekompensatę z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla.

Sąd Okręgowy przyjął za własne ustalenia Sądu Rejonowego, podzielił ocenę zebranego materiału dowodowego oraz ocenę materialnoprawną.

W toku postępowania przed Sądem Rejonowym powódka złożyła do akt sprawy zaświadczenie ZUS stwierdzające, że na 31 grudnia 2014 r. miała ustalone

prawo do renty rodzinnej po zmarłym mężu I. C. i była jedyną osobą uprawnioną do jej pobierania. Przedłożyła również pismo KWK „W.” z 5 marca 2002 r. o pobieraniu ekwiwalentu za węgiel.

Strona pozwana w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji nie kwestionowała tych okoliczności, koncentrując swoje zarzuty na podważeniu statusu powódki jako wdowy. Dopiero na etapie postępowania apelacyjnego podniosła, że powódka nie wykazała faktu wypłacania jej do 2014 r. ekwiwalentu za węgiel. Zarzut ten Sąd Okręgowy uznał za spóźniony oraz pozostający w sprzeczności z twierdzeniami powódki i złożonym do akt pismem KWK „W.”. Ewentualne braki w dokumentacji (zestawieniu osób uprawnionych do bezpłatnego węgla), którą dysponuje przedsiębiorstwo górnicze bądź przedsiębiorstwo wypłacające ekwiwalent za węgiel, nie mogą powodować negatywnych konsekwencji dla osób uprawnionych.

Sąd odwoławczy nie podzielił stanowiska strony pozwanej co do utraty przez powódkę statusu wdowy. Sąd Okręgowy powołał się na art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 listopada 2018 r. o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla oraz z tytułu zaprzestania pobierania bezpłatnego węgla przez osoby niebędące pracownikami przedsiębiorstwa górniczego (Dz.U. z 2019 r., poz. 29). Przepis ten stanowi, że za wdowy i wdowców, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1 lit. a tiret trzecie, lit. b i d oraz art. 2 pkt 1 lit. b ustawy o świadczeniu rekompensacyjnym, uznaje się również osoby, które ponownie zawarły związek małżeński, tracąc status wdowy i wdowca. W tej sytuacji zawarcie przez powódkę nowego związku małżeńskiego z H. D., przy równoczesnym zachowaniu prawa do renty rodzinnej i ekwiwalentu za węgiel po zmarłym pierwszym mężu, nie niweczy uprawnień powódki do świadczenia rekompensacyjnego.

Dla oceny uprawnień powódki do świadczenia rekompensacyjnego z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla miarodajny jest stan istniejący na dzień 31 grudnia 2014 r. Zgodnie bowiem z art. 2 ust. 3 ustawy o świadczeniu rekompensacyjnym w przypadku osób uprawnionych, o których mowa w ust. 1 pkt 1 lit. a tiret drugie i trzecie oraz lit. b-d, posiadanie prawa do renty rodzinnej ustala się na dzień utraty prawa do bezpłatnego węgla lub zaprzestania jego pobierania w naturze lub w ekwiwalencie za węgiel. Z ustaleń w sprawie wynika, że

na 31 grudnia 2014 r., czyli dzień utraty prawa do węgla deputatowego, powódka, mimo zawarcia nowego związku małżeńskiego, zachowała prawo do renty rodzinnej po swoim pierwszym mężu.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego w K. wniosła strona pozwana, zaskarżając wyrok ten w całości. Skargę kasacyjną oparto na podstawach: 1) naruszenia przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy: art. 227 k.p.c., art. 232 k.p.c., art. 233 § 1 k.p.c. oraz art. 299 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., art. 378 § 1 k.p.c., art. 381 k.p.c. i 382 k.p.c., art. 385 k.p.c. i art. 386 § 4 k.p.c., a ponadto art. 6 k.c. i art. 232 k.p.c.; a także 2) naruszenia przepisów prawa materialnego: art. 1, art. 2 ust. 1 pkt 1 lit. a, ust. 2 i ust. 3 ustawy z dnia 23 listopada 2018 r. oświadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla oraz z tytułu zaprzestania pobierania bezpłatnego węgla przez osoby niebędące pracownikami przedsiębiorstwa górniczego (Dz.U. z 2019 r., poz. 29) oraz art. 2 pkt 1 lit. a i b ustawy z dnia 12 października 2017 r. oświadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (Dz.U. poz. 1971) oraz § 18 ust. 1 pkt 6 załącznika nr 32 do Układu Zbiorowego Pracy dla Przemysłu Węglowego z 1 lutego 1980 r. oraz art. 481 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p., art. 455 k.c. w związku z art. 300 k.p., a ponadto art. 4 ust. 1, art. 7 ust. 1, art. 8 ust. 1-3, art. 9, art. 14 ustawy z dnia 23 listopada 2018 r. oświadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla.

Strona skarżąca wniosła o przyjęcie skargi do rozpoznania z uwagi na występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych oraz z powodu oczywistej zasadności skargi. Ponadto pozwana wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie od powódki na rzecz strony pozwanej kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych lub przedstawionego spisu kosztów; ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz zmianę wyroku Sądu Rejonowego w B. i oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów procesu za postępowanie przed sądami powszechnymi i w postępowaniu kasacyjnym, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powódka wniosła o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a w razie jej przyjęcia – o oddalenie skargi kasacyjnej oraz o zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna podlegała odrzuceniu jako niedopuszczalna.

Zgodnie z art. 398² § 2 pkt 2 k.p.c., skarga kasacyjna jest niedopuszczalna w sprawach dotyczących kar porządkowych, świadectwa pracy i roszczeń z tym związanych oraz o deputaty lub ich ekwiwalent.

Przedmiotem sporu (a następnie zaskarżenia) w rozpoznawanej sprawie była zasadność roszczenia powódki o zapłatę kwoty 10.000 zł jako rekompensaty z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla, czyli w istocie ekwiwalentu pieniężnego za przysługujący jej mężowi deputat węglowy, do którego, w swojej ocenie, nabyła prawo na podstawie ustawy z dnia 12 października 2017 r. o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (Dz.U. z 2017 r., poz. 1971) oraz ustawy z dnia 23 listopada 2018 r. o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla oraz z tytułu zaprzestania pobierania bezpłatnego węgla przez osoby niebędące pracownikami przedsiębiorstwa górnictwa (Dz.U. z 2019 r., poz. 29). Tak też przedmiot sporu (o rekompensatę) określiły Sady obu instancji w komparycji swoich orzeczeń.

Zdaniem Sądu Najwyższego, określony w taki sposób przedmiot sporu bez wątplenia mieści się w pojęciu „sprawy o deputaty lub ich ekwiwalent”, użytym w art. 398² § 2 pkt 2 k.p.c., a określającym przedmiotowo rodzaje spraw, w których skarga kasacyjna jest niedopuszczalna bez względu na wartość przedmiotu zaskarżenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 5 lutego 2007 r., I PK 280/06, LEX 948795; z 6 lutego 2020 r., II UK 273/18, LEX nr 3017793).

Deputat węglowy to część wynagrodzenia za pracę dostarczana pracownikowi w naturze. Na podstawie układów zbiorowych pracy pracownicy przedsiębiorstw przemysłu górnictwa (przede wszystkim kopalń) otrzymywali

świadczenie w naturze w postaci bezpłatnego węgla. Celem wprowadzenia ustawy z dnia 12 października 2017 r. o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla było zrekompensowanie – do pewnego stopnia, w ramach możliwości budżetu państwa – strat finansowych poniesionych przez osoby, które otrzymywały bezpłatny węgiel w naturze lub ekwiwalent pieniężny za węgiel, na podstawie układów zbiorowych pracy i związanych z nimi porozumień, a następnie utraciły to uprawnienie wskutek wypowiedzenia w tym zakresie układów zbiorowych pracy i porozumień z nimi związanych. Realizacja celu ustawy miała nastąpić przez wypłatę z budżetu państwa świadczenia rekompensacyjnego z tytułu trwałej utraty prawa do bezpłatnego węgla.

Nie może ulegać wątpliwości, że rozpoznawana sprawa mieści się w kategorii spraw o deputaty lub ich ekwiwalent (w tym przypadku deputat węglowy lub jego ekwiwalent). Za utratę prawa do bezpłatnego węgla (deputatu węglowego) lub ekwiwalentu za bezpłatny węgiel osoby uprawnione miały otrzymać rekompensatę.

Deputaty węglowe i ekwiwalenty pieniężne za nie są traktowane jako składniki wynagrodzenia za pracę (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 23 września 1986 r., III PZP 36/86, LEX nr 14645), a roszczenia o ich zapłatę są roszczeniami majątkowymi. Jednak – mimo majątkowego (płacowego) charakteru tych świadczeń – ustawodawca wyłączył dopuszczalność wniesienia skargi kasacyjnej od wyroku rozstrzygającego o tego rodzaju roszczeniach.

W następstwie stwierdzenia, że skarga kasacyjna okazała się niedopuszczalna przedmiotowo w związku z roszczeniem powódki o zasądzenie ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy, podlegała ona odrzuceniu na podstawie art. 398⁶ § 3 k.p.c. w związku z art. 398² § 1 i § 2 pkt 2 k.p.c.

Podobne stanowisko zajął Sąd Najwyższy we wcześniejszych orzeczeniach dotyczących rekompensaty za utratę prawa do bezpłatnego węgla (por. postanowienia: z 9 grudnia 2020 r., I PK 211/19, LEX nr 3182902; z 18 listopada 2020 r., I PK 228/19, niepubl.; z 12 stycznia 2021 r., I PSK 3/21, niepubl.; z 13 kwietnia 2021 r., I PSK 48/21, niepubl.; z 18 maja 2021 r., I PSKP 15/21, niepubl.).

Z powyższych przyczyn Sąd Najwyższy odrzucił skargę kasacyjną na podstawie art. 398⁶ § 3 k.p.c. w związku z art. 398² § 1 i § 2 pkt 2 k.p.c. jako

niedopuszczalną. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto po myśli art. 98 k.p.c.